

„Trpi, če poka ti srce!
Prah z Bogom kregat se ne sme!
Odšla si trupla sili,
Bog duše se usmili!“ —

Ta sklepni prizor kaže Tratnikova podoba.

Žalostna Mati božja (str. 392.) je lep relief g. M. Bizjaka iz kararskega marmorja. Globoka, pretresljiva žalost na licu matere, ki žaluje ob mrtvem sinu, je izražena v mrzlem kamenu z veliko nežnostjo. Elegantna izvršitev priporoča delo našega rojaka.

O blaženem Marku Križevčanu smo že pisali. Sliko hrvaškega mučenika, katere posnetek vidijo čitatelji na str. 408., je izvršil g. Jos o Bužan. Pri g. Josipu Kaplanu v Zagrebu se dobé reprodukcije te slike, z roko slikane po originalu. Nadbiskupski duhovni stol v Zagrebu je sliko pripočil. Slikana je na platnu (56×68 cm) in stane v pozlačenem okvirju 35 K.

Nova bohinjska železnica bo skoro stekla in tako odprla svetu najkrasnejše kraje naše domovine. Danes priobčujemo nekaj slik, katerim sledi bodoči mesec še cela zbirka slikovitih prizorov z bohinjske železnice. Podbrdo je na goriški strani (str. 433.), kjer se končuje veliki predor, o katerem je „Dom in Svet“ obširno pisal, ko so ga vrtali. Na Goriškem je tudi Grahovo (str. 432.). Najslavnejša slapa Julijskih planin, ki nimata enakih daleč naokoli, vidijo čitatelji tudi v tej številki: Savico, „hčer kraljevo“ (str. 416.) in krasni Peričnik (str. 417.). Izvir Savice bo gotovo odslej mnogo obiskan od turistov, ki se bodo vozili skozi Bohinj.

Baron Beck (str. 448.) je novi avstrijski ministrski predsednik. Po očetu je češkega pokolenja. Zadnji čas je bil sekcijski načelnik v poljedelskem ministrstvu. Tudi njegova naloga je, izvesti volilno reformo za državni zbor.

Krvava poroka v Madridu. Mladi španski kralj Alfonz XIII. si je poiskal nevesto Eno Battenberško (str. 445.), s katero se je poročil z veliko slovesnostjo. Bilo je na dan 31. maja, ravno na obletnico, ko je v Parizu neznan anarhist vrgel bombo pred njegov voz, ko se je peljal s predsednikom francoske republike po ulici. Z rafinirano grozovitostjo so hoteli anarhisti končati življenje kralju in njegovi nevesti ravno na poročni dan. V cerkvi se je izvršila poroka, in na tisoče broječe občinstvo je pozdravljalo mladi par, ko je stopil iz cerkve in se peljal v veličastnem izprevodu, v katerem je bil tudi avstrijski prestolonaslednik nadvojvoda Franc Ferdinand, proti kraljevi palači. Tedaj prileti z okna neke hiše šopek cvetic ravno med zadnja konja in poročni voz. A to niso bile cvetice v pozdrav novoporočencema, ampak bomba, zavita v cvetice, ki se je razletela, raztrgala konja, poškodovala voz, ter ubila in ranila mnogo ljudi. Kakor po čudežu sta kralj in kraljica ostala nepoškodovana. Naša slika

(str. 444.) nam kaže trenutek, ko se je razletela bomba in povzročila pri tem strašno zmedo v poročnem izprevodu.

Profesor Ivan Krušič.

Dne 27. julija bo 50 let, kar je bil v mašnika posvečen profesor Ivan Krušič. Tega slovesnega dne se ne veselé samo njegovi sorodniki, znanci, prijatelji in farani, radostno ga pričakuje celi slovenski Štajer in še preko njega slovenska zemlja. Kajti ne najdeš lahko kraja, kjer bi ne deloval kateri Krušič.

ŠPANSKI KRALJ ALFONZ XIII.
Z NEVESTO ENO BATTENBERŠKO.

čevih bivših učencev, bodisi kot duhovnik, zdravnik, sodnik ali učitelj. In Ivan Krušič je poučeval na celjski gimnaziji v času preporoda slovenskega naroda. On je s tem preporodom v najožji zvezi, akoravno ni spisal nobene knjige, akoravno ni nikdar politično in agitatorično nastopil. Krušič je vplival na gimnazijsko mladino s svojo osebo, s svojim vzgledom, in tako koristil slovenskemu narodu več, kakor marsikdo, ki se proslavlja v pesnih in govorihi.

Narodil se je častitljivi starček v Medlogu v Savinjski dolini, dobre pol ure od Celja, dne 4. junija

l. 1833., kot sin preprostih kmetiških staršev. Ljudsko šolo in gimnazijo je dovršil v Celju, bogoslovne študije pa v Celovcu in Št. Andražu. Dne 27. julija 1856 je bil v mašnika posvečen. Potem je kaplanoval v Artizah pri Brežicah, v Št. Petru pod Sv. gorami, v Št. Vidu pri Ponikvi in pri Sv. Roku ob Sotli do l. 1859. Bistremu pogledu nam nepozabnega škofa Slomška skromni kaplan ni ostal prikrit: poklical ga je na odgovorno in vplivno katehetsko mesto celjske gimnazije l. 1859. V prvih letih ni samo verouka predaval, ampak tudi slovenščino in stenografijo. Služil je kot profesor celih 34 let, neumorno in neutrudljivo delujoč. A leta beže in z leti tudi telesne moči. Pa tudi posamezni čuti so začeli pešati, posebno pa vid in posluš. Leta 1893. je bil primoran stopiti v stalni pokoj in pri tej priložnosti ga je presvetli cesar odlikoval z naslovom šolskega svetnika, odlikovanje, ki je bilo tedaj še silno redko. Od tega časa živi naš jubilar v svojem rojstnem mestu kot upokojenec. Pač mu mora srce veselja igrati, kadar se zmisli v svoji tih sobici svojega plodovitega delovanja. Seme, ki je je zasejal, je obrodilo stoteren sad in s svetovnim apostolom lahko vzklikne: „Bojeval sem dober boj.“

Jubilarja Krušiča ljubijo in spoštujejo vsi, kar v sedanjih tako razburkanih časih ni vsakdanja prikazen. Zasluži pač to njegov kremeniti značaj. Svojega narodnega in političnega prepričanja ni nikdar zatajil, tako da se Krušič lahko stavi za vzgled mladenci in možem, posebno pa svojim učencem. Tak je ostal Krušič skozi celo svoje življenje, zvest svojim načelom, zvest svojemu prepričanju, zvest svojemu narodu in samemu sebi in ta značajnost je nenavadno povzdignila njegov ugled med celjskim dijaštvom.

Jubilar Krušič pozna zgodovino celjskega slovenskega gibanja od njega početka do sedaj tako dobro, kakor nihče. Spominja se, ko je izdajal l. 1849. profesor Konšek „Celjske Novice“, spominja se, ko se je v celjskem gledišču še slovenski igralo, bil je med ustanovniki in prvimi odborniki celjske čitalnice. Podpiral je vsestransko slovensko slovstvo in njegova knjižnica je repertorij slovenskih knjig in listov, ki so izhajali od l. 1860. In kako se je razveselil vsake dobre slovenske knjige, vsakega dobrega slovenskega lista! Opozarjal je na te tudi svoje slovenske dijake in tako netil med njimi ogenj rodoljubja. S tako vdanostjo in nesebičnostjo je le malokdo ljubil svoj narod, kot Krušič. Veselil se je vsakega uspeha in napredka svojega naroda in ob sedanji njegovi tako redki slavnosti moramo le obžalovati, da je imel tako redkokedaj povod radovati se s svojim narodom, in tolikrat vzrok ž njim tugovati.

In ta ljubezen do slovenskega naroda ni ostala platonična; pokazala se je marveč dejanski, posebno pa proti ubogim dijakom. Z veseljem poudarjamo, da je imel jubilar Krušič lepo podružnico „dijaške

kuhinje“ pri sebi na domu. Pri njem so našli in še najdejo ubožci odprto srce in odprte roke. Da pa ljubi pri svojem človekoljubnem značaju čez vse svoje sorodnike, je umevno, in odkar mu je mati pred devetimi leti umrla, je postal naš jubilar središče svoje visoko čislane rodbine, ki se odlikuje po nesebičnem rodoljubju.

Pa tudi Krušiča duhovnika dičijo mnoge vrline. Dokaz temu, da je bil že l. 1877. odlikovan z naslovom duhovnega svetnika. V mladosti je bil Krušič najboljši propovednik, ne samo v Celju, ampak daleč naokrog. Slava njegovih propovedi se je hitro razširila po celem Sp. Štajerskem, zato ga nahajamo tolikrat kot govornika pri primicijah in drugih slovesnostnih prilikah. Naravnost vzgledne pa so bile njegove propovedi za dijake. Privrele so iz srca in segale v srce in vsi njegovi mnogoštevilni učenci mi bodo pripoznali, da je bil velik vzitek, poslušati ga.

Šolski svetnik Iv. Krušič.

Največje zasluge si je pa pridobil Krušič za slovenski narod kot učitelj; kajti on je bil vedno središče slovenskih gimnazijcev v Celju. Netil je, kakor sem že omenil, ogenj slovenskega rodoljubja med svojimi dijaki-varovanci v konviktu v oni zgodnji dōbi, ki je bila odločilna za preporod slov. naroda, in odgojil nam je mnogo izvrstnih bojnikov na narodnem polju, duhovnega in svetnega stanu. Dijaki so ga pa tudi častili kot svojega očeta, kot svojega zaščitnika. Mnogo njegovih bivših, sedaj že tudi osivelih učencev se bo spominjalo na krasno razmerje, ki je vladalo med njim kot vodjo konvikta in dijaki. Kako pristrčno se je obhajal vedno njegov imendan o kresu, bodisi v Medlogu ali v Celju! Tako idealno razmerje med profesorji in dijaki je sedaj nemogoče; zakrivilo je mnogo novejšo šolsko zakonodajstvo; pri mladini se širi duh upornosti in

deloma so tudi razne osebnosti krive napetega razmerja na tem učnem zavodu; tako pripravnih mož za učiteljski stan je le malo, kakor je bil naš profesor-starosta Krušič.

Le eno lepo lastnost Krušičevo hočem še omeniti. Posebno so mu bili pri srcu zatirani slovenski dijaki. Nočem vzbujati bridkih spominov! Toda saj itak še živo vemo starejši, kako se je godilo s slovenskimi dijaki na celjski gimnaziji od l. 1875. po odhodu blagega ravnatelja Premru-a. S strogim zaporom, z izključenjem so se kaznovali radi vsakega tudi najmanjšega narodnega pojava in nekoliko časa se je videlo, da hočejo iztrebiti iz tega zavoda zadnjega slovenskega dijaka. Med dijaki je nastala zbežnost, trumoma so zapuščali rodna tla v Celju ter se selili na Kranjsko. Koliko bridkih ur je tedaj imelo rahlo čuteče srce našega slavljence, koliko bojev je moral tedaj bojevati za svoje ljubljence slovenske dijake z vodstvom in v učiteljskih konferencah in vse — zaman. V teh burnih časih je moral Krušič kelih samozatajevanja do dna izpiti. Omenil sem to, da se vidi, da Krušič kot učitelj ni bil na rožicah postlan, in da opomnim vse dijake-mučenike celjske gimnazije, da se svojega neustrašenega zagovornika in zaščitnika prof. Krušiča vedno hvaležno spominjajo. Duševno je radi njim prizadanih krivic največ trpel med vsemi.

Bog živi še mnogo let idealnega človeka, vzglednega duhovnika, nepozabnega profesorja!

Amicus.

Slovenska zemlja in nje zgodovina v verzih.

Pod streho hiše rajnega škofa Jerneja Widmerja v Kranju je našel osmošolec S. več zvezkov rokopisa, namenjenih za v peč; nekaj zvezkov cele zbirke jih je bilo že romalo po tej ne več nenavadni poti, nekaj pa jih je najditelj otel pogube. Vsi zvezki obsegajo verze najrazličnejše vsebine. Vse je v duhu Jakoba Zupana, slovenskega „plutarčka“ in „nestorčka“. Tu imamo natančno geografijo slovenske zemlje. Za vzgled nekaj kitic iz zvezka, ki ima naslov: „Gorska pot. 1848“.

Kitica 1.

Veselje mi budi Gorensko,
Dežele kjer se omeje,
Od tam gre čast za vse Slovensko,
So venci Kranje te goré.

Kitica 2.

Slovcov stare rodovine
Tam drago jedro še živi,
V zelene bistriške doline
Iz raja sever kjer doni.

Kitica 5.

S Tirolov vre v Koroško Drava,
Ki žila je v Sloveniji,
In v sredi slavna 'zvira Sava,
Ilirje raje ki sledi,

Dotični „pesnik“ natančno pozná imena gorâ in hribov po vsem slovenskem svetu. Prim kitico 17:

Plebevn'ca, Rož'ca in Golica
In jasno zala Belšica,
Visoki Stol in Zelenica,
Pod tkero (sic) je Begunšica.

Kitica 33.

Lobnik in Ojstrivrh v levici
In Blegaš v Soro pelje me,
In Pašen, Klančov varh v desnici,
Rakitov'c, Črni verh kopé

It'd. it'd. it'd. (vseh kitic „Gorske poti“ je 252.)

Vzemimo v roke drugi snopič. Napis „Turške vojske“. V 170 kiticah imamo natančno zgodovino te dōbe. Za vzgled bodi kitica 41 (za l. 1480):

Do Cirknice so prihrumeli
Logatec tud' požigajo,
Čez Št. Ožbolt v gozdu so hropeli,
V Koroško spet se vsujejo.

Tretji pa zopet opeva vode, slapove, brezna, jezera, reke, gore itd. na Slovenskem. Triglav n. pr. opeva v 9. kiticah; pripisan je datum: 1847.

Kitica 2.

Triglav sem v zali visokosti,
Le malo časa brez meglic,
Kraljujem v božji tu svetlosti
Čez jezer zelenih goric.

Kitica 3.

So bliski moji zlati venci,
Bobni mi vedno bobna glas,
In v brezdnov mojih grozni senci
Vihar mi poje slednji čas.

V drugih zvezkih zopet se opisuje zgodovina nekdanjih ilirov, kot prednikov naših, popolnoma v duhu ilirske dōbe. Rokopis nima pesniške cene prav nobene in jezik je poln koseskizmov. Kdo bi se bil bavil s takimi študijami? Ker utegne rokopis s kulturnega stališča zanimati, smo se obrnili do strokovnjaka, ki nam bo stvar pojasnil.

„Ocrč najnovije slovenske književnosti“.

(„Hrvatsko Kolo“ I., str. 374. in sl.) Dobili smo od g. prof. dr. Ilešiča sledeči dopis: O naznanilu te moje razprave, ki ga je prinesel zadnji „Dom in Svet“, pripominjam sledeče: I. Kritičar je popolnoma prezrl s m o t e r mojega spisa, ki sem ga jasno izrazil v uvodu: Spis naj bi bil referat v svrhu informacije. Esayska splošnost ne more in ne sme biti svojstvo takega referata. II. Pisal sem za Hrvate, ne za Slovence; bil sem torej tako rekoč učitelj, ki podaja učencem novo snov. Učiti pa človek ne sme začeti s splošnimi dogmatičnimi stavki, marveč s konkretnimi, nazornimi dejstvi. Splošni